

KARLSKOGA - DEGERFORS KOMMUNER

ANDT-strategi 2018-2023

Karlskoga och Degerfors prioriteringar i arbetet
med alkohol, narkotika, dopning och tobak

Fastställt av FHN: 2018-09-12 § 96; 2022-05-11 § 47 utökad giltighetsperiod

Förlängd: 2023-12-31

Revideringsdatum: 2022-05-11

Inledning

Arbetet med alkohol, narkotika, dopning och tobak har i flera år varit politiskt prioriterat i Karlskoga och Degerfors. Det finns en vilja att samverka i arbetet mellan nämnderna inom kommunerna, mellan kommunerna samt med samverkansparterna Region Örebro län, polisen, Örebro läns idrottsförbund och Örebro läns bildningsförbund.

Under 2016 lanserade regeringen den nya ANDT-strategin. Strategin heter *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020*. Den nationella strategin har i sin tur behandlats på regional nivå. Under 2017 lanserades en regional ANDT-strategi som heter *Strategi för alkohol-, narkotika-, dopning- och tobaksarbetet (ANDT) Örebro län 2017–2021* Strategin som berör hela Örebro län och som samordnas av Länsstyrelsen i Örebro län. Både den nationella och den regionala strategin har ett ökat fokus på jämlikhet, jämställdhet och barnperspektivet.

För att på lokal nivå konkretisera de nationella och regionala ANDT-strategierna har det lokala brottsförebyggande rådet initierat behovet av en lokal ANDT-strategi som utgår från de behov och förutsättningar som finns i Karlskoga och Degerfors. I arbetet med att forma de lokala prioriteringarna har både politiker, chefer och verksamhetsnära personer involverats i processen. Den lokala strategin ses som en gemensam viljeriktning i länsdelen dels för att skapa gemensam styrka och synergieffekter, dels för att skapa en tydligare systematik i arbetet. Strategin är upprättad av folkhälsoförvaltningen. Folkhälsonämnden är ansvarig för uppföljning och utvärdering av strategin.

Styrdokument

Det finns flera styrdokument för det lokala ANDT-arbetet i Karlskoga och Degerfors. Nedan presenteras de styrdokument som har direkt koppling till arbetet.

Nationell ANDT-strategi 2016-2020

Sverige har en samlad politik för att förebygga alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksproblem. Strategin heter *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020*. Den nationella ANDT-strategin omfattar, utöver det övergripande målet, sex mål med insatsområden.

Övergripande mål

Ett samhälle fritt från narkotika och dopning, minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk.

Sex mål och insatsområden

1. Det första målet innebär att minska tillgänglighet, förstärka tillsynen, bekämpa och minska illegal handel och öka samverkan inom ANDT-området. Samverkan med det brottsförebyggande arbetet ska utvecklas.
2. Det andra målet handlar om det förebyggande arbetet inom skola, föräldraskapsstöd och tillsyn.
3. Det tredje målet fokuserar på att hälso- och sjukvården, socialtjänst och andra arenor uppmärksammar och förhindrar riskbeteende inom ANDT.
4. Det fjärde målet innebär att erbjuda vård av god kvalitet och utveckla samverkan mellan huvudmän och aktörer.
5. Det femte målet inriktar sig på att minska dödligheten och minska antalet barn som föds med skador följt av ANDT och erbjuda stöd till barn i familjer med missbruk.
6. Det sjätte målet lyfter det internationella ANDT-arbetet.

Alla insatser ska genomsyras av ett jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv. Barn och unga ska skyddas mot eget och andras skadliga bruk av ANDT.

*Ett samhälle fritt från narkotika och dopning,
minskade medicinska och sociala skador orsakade av
alkohol och ett minskat tobaksbruk.*

Regional ANDT-strategi för Örebro län 2017–2021

Den regionala strategin utgår från den nationella och har samma övergripande mål. Den regionala strategin innehåller fem mål inom olika områden och insatser kopplade till dessa. Följande målområden är prioriterade i strategin

Fem mål och insatsområden

1. Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobaks ska minska
2. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska.
3. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.
4. Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.
5. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.

Lokala folkhälsopolitiska policy och program 2017-2019

I Karlskoga och Degerfors kommuner finns beslutade folkhälsopolitiska policy och program där ANDT-området är ett av fyra prioriterade målområden. Det övergripande syftet är att skapa en gemensam syn och strategi för all verksamhet, i frågor som handlar om folkhälsa.

- Skapa en god och jämlik hälsa och ge befolkningen möjlighet till god livskvalitet.
- Ange och möjliggöra den politiska inriktningen för hur folkhälsoarbetet ska utformas i Karlskoga och Degerfors kommuner.
- Skapa en gemensam syn och strategi för all verksamhet, i frågor som handlar om folkhälsa.

Strategisk samverkansöverenskommelse för ökad trygghet samt bekämpning och förebyggande av brott 2016 – 2019

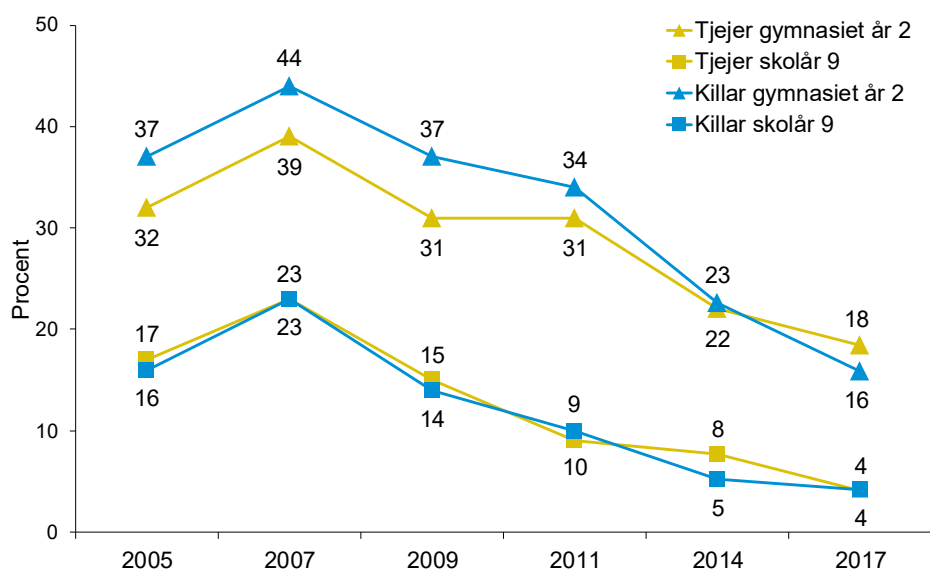
Polisen och kommunerna har tillsammans utformat strategiska samverkansöverenskommelser med det övergripande målet att skapa en trygg och säker kommun genom att minska brottsligheten och öka tryggheten. Syftet med överenskommelsen är att tydliggöra de prioriterade fokusområden som kommunerna och polisen ska samverka kring. Med utgångspunkt i en gemensam problembild skall kommun och polis teckna en överenskommelse samt planera gemensamma insatser för att uppnå de övergripande målen. Ett gemensamt fokusområde som har prioriterats i de lokala samverkansöverenskommelserna är alkohol, narkotika, dopning och tobak. Arbetet med ANDT följs upp i det lokala brottsförebyggande rådet tre gånger om året.

ANDT i Karlskoga och Degerfors

Majoriteten av statistiken i detta avsnitt kommer från Liv och Hälsa ung samt Hälsa på lika villkor. Ungdomar används som ett samlingsord för elever i årskurs 7, 9 och 2 på gymnasiet. Generellt ökar användandet av ANDT med åldern. Den statistik som finns att tillgå finns endast uppdelat på män och kvinnor eller tjejer och killar. Det finns idag inte möjlighet att ta fram statistik på lokal nivå gällande de som identifierar sig som annat. Söker du mer ingående statistik besök gärna www.folkhalsodataorebrolan.se/ eller kontakta kommunernas folkhälsoenhet via folkhalsoenheten@karlskoga.se.

Alkohol

Över en 30-årsperiod har andelen ungdomar i årskurs 9 som provat alkohol halverat från ca 90 % till ca 45 %. Även andelen riskkonsumenter av alkohol minskar i Karlskoga och Degerfors vilket ligger i linje med utvecklingen i Örebro län som presenteras i figur 3.

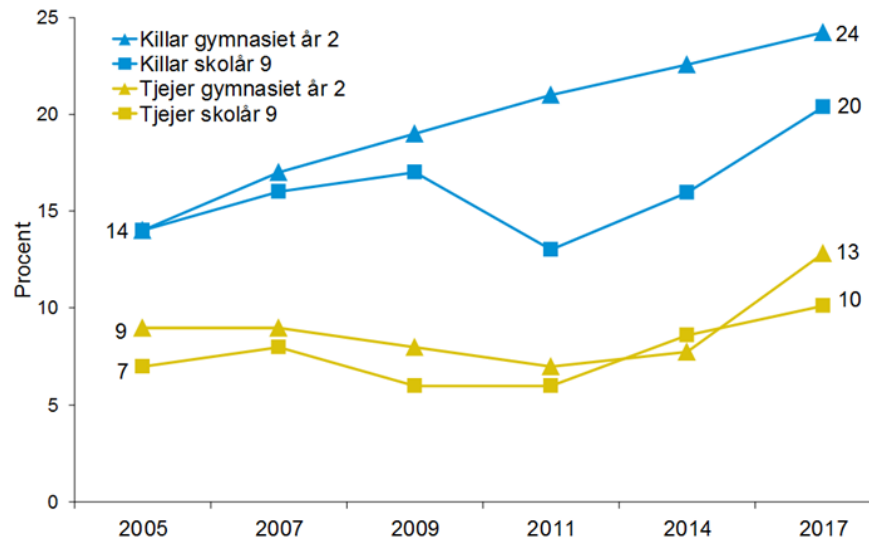
Figur 3. Andelen ungdomar som riskkonsumerar alkohol i Örebro län

I den vuxna befolkningen har det skett en generell minskning av riskkonsumtion av alkohol över tid. Dock syns inte detta bland männen i Degerfors. Det är generellt vanligare med riskkonsumtion bland män i jämförelse med kvinnor. Utifrån Hälsa på lika villkor har ca 10-20 % av den vuxna befolkningen en konsumtion av alkohol som anses vara riskabel.

Narkotika

Bland ungdomarna i år 2 på gymnasiet uppger 6-8 % att de har provat narkotika någon gång. Av de som har provat narkotika uppger ca 85 % att de har provat cannabis. Ungas liberala syn på cannabis ökar båda i Karlskoga och Degerfors men också i länet och nationellt. Det finns

en liberalare syn på cannabis bland killar. I figur 4 presenteras utvecklingen över ungdomars inställning till cannabis över tid. Statistiken är på länsnivå då den inte går att säkerställa på lokalnivå. Dock följer den utvecklingen i Karlskoga och Degerfors kommuner.

Figur 4. Andelen ungdomar som uppger att de tycker det är okej att använda cannabis

Bland de vuxna medborgarna som har svarat i Hälsa på lika villkor är cannabis det vanligaste narkotikapreparatet. Användandet av cannabis är dubbelt så vanligt bland män i jämförelse med kvinnor. Enligt statistik från Hälsa på lika villkor verkar cannabis vara vanligare i Karlskoga (7-14 %) i jämförelse med Degerfors (2-8 %). I den vuxna befolkningen är cannabis vanligast bland unga vuxna mellan 18-30 år.

Under 2013 påbörjades ett gemensamt arbete kring spice¹ i västra länsdelen. Sedan dess har olika preparat kallade nätdroger kommit och gått. Vilka preparat som används varierar hela tiden vilket kräver kontinuerlig uppdatering av information och kunskap. Detta gäller både unga som vuxna. Söker du uppdatering kring aktuella preparat – välkommen att kontakta kommunernas folkhälsoenhet via folkhalsoenheten@karlskoga.se.

Dopning

På lokal nivå finns det ingen statistik att tillgå vad gäller dopning då de som svarar att de har använt olika dopningspreparat är för få. Det pågår en ökning av kosttillskotts användande på nationell, regional och lokal nivå. Under 2015 fick 22 kosttillskottspreparat saluförbud i Karlskoga då det innehöll olagliga preparat.

¹ Spice är ett samlingsnamn för syntetiska cannabinoider

Tobak

Över tid har det skett en minskning av rökning bland ungdomar i Karlskoga och Degerfors. Mellan 2014 och 2017 har det dock inte förändrats i någon speciell riktning. År 2017 svarar 5-15 % av ungdomarna att de röker dagligen eller någon gång ibland på frågan ”Röker du?”. Rökning stiger med åldrarna. Förekomsten av dagligt rökande ungdomar följer trenden i länet och i riket. Dock är det vanligare med rökning bland killar i Degerfors i jämförelse med Karlskoga och länet i stort. Det är vanligare att ungdomar har provat e-cigarett i jämförelse med vanliga cigaretter. Snusning är vanligare bland killar.

Vad gäller rökning bland den vuxna befolkningen så har det över tid skett en minskning av dagligt rökande. När Hälsa på lika villkor genomfördes under 2017 var det fler som uppgav att de rökte i Degerfors i jämförelse med Karlskoga. Generellt är det fler män än kvinnor som röker idag, men skillnaden är liten. Dock har det skett ett skifte jämfört med de senaste 15 åren då rökning generellt har varit vanligare bland kvinnor. Totalt röker 5-10 % av den vuxna befolkningen i Karlskoga och Degerfors.

Förgiftningar [intoxer] vid akutmotteningen

Utifrån intox-mätningarna² är alkohol det vanligaste förgiftningspreparatet bland ungdomar, unga vuxna och vuxna. Förgiftning av läkemedel är lika vanligt som förgiftning av narkotika. Det förekommer förgiftningar där patienten har tagit flera preparat. Det pågår ett utvecklingsprojekt kring intox-arbetet som gör att det under strategiperioden kommer gå att statistiskt säkerställa den statistik som samlas in till akutmotteningen.

² Vid akutmotteningen på Karlskoga lasarett samlas statistik över förgiftningar (intoxer) kopplat till beroendeframkallande medel

Lokala ANDT-prioriteringar 2018-2023

De prioriterade insatserna utesluter inte ytterligare insatser och kan styras och anpassas med hänsyn till de behov som uppkommer under 2018-2023.

Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobaks ska minska

Mål 1

Samordnad och effektiv alkohol- och tobakstillsyn

Enligt alkohol- och tobakslagen ska tillsyn över försäljning bedrivas av kommunerna. En fortsatt effektiv och likvärdig tillsyn ska vara en grundbult i det tillgänglighetsbegränsande ANDT-arbetet i kommunerna. Arbetet inkluderar insatser för ansvarsfull alkoholserving i samverkan med krögarna i kommunerna. Kontrollköp är en metod för att minska tillgången i kommunerna under strategiperioden. Tillsyn av rökfria skolgårdar kommer att genomföras i syfte att uppfylla lagen om rökfria skolområden. Den goda samverkan som finns mellan polis, tillsynshandläggare, skatteverket, folkhälsa, länsstyrelsen och räddningstjänsten vid strategiperiodens start ska vårdas och fortsätta i samma positiva utveckling.

Samverkan mellan ANDT-och brottsförebyggande arbete

I Karlskoga och Degerfors sammanfaller insatser för att begränsa tillgängligheten till ANDT med insatser inom ett bredare brottsförebyggande arbete. Det har stor betydelse för att öka tryggheten i kommunerna. I länsdelen finns ett lokalt brottsförebyggande råd där hela ANDT-arbetet är en naturlig del i utvecklingsprocessen med att systematisera och kvalitetssäkra det brottsförebyggande arbetet.

Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska

Mål 2

100 % ren hårdträning i Karlskoga och Degerfors

I Karlskoga och Degerfors finns det behov av kunskapsökning kring dopning och skadliga kosttillskott. I länsdelen fortsätter utvecklingen med att förebygga användandet av dopning och skadliga kosttillskott. Fokus i arbetet är att uppmuntra medborgarna till 100 % ren hårdträning. Arbetet utgår från nätverket PRODIS – Prevention av dopning i Sverige. I den lokala arbetsgruppen representeras skolan, socialtjänsten, kultur- och förening, folkhälsa, polisen, hälso- och sjukvården, Örebro läns idrottsförbund samt Värmlands läns idrottsförbund. Under 2017 diplomerades de tre första lokala gymmen utifrån metoden 100 % ren hårdträning. De diplomerade gymmen är viktiga samarbetspartners i det förebyggande arbetet. Arbetet med att fler gym ska diplomerats fortsätter under strategiperioden. Tillsyn av kosttillskott bör genomföras som en del i begränsningen av skadliga preparat.

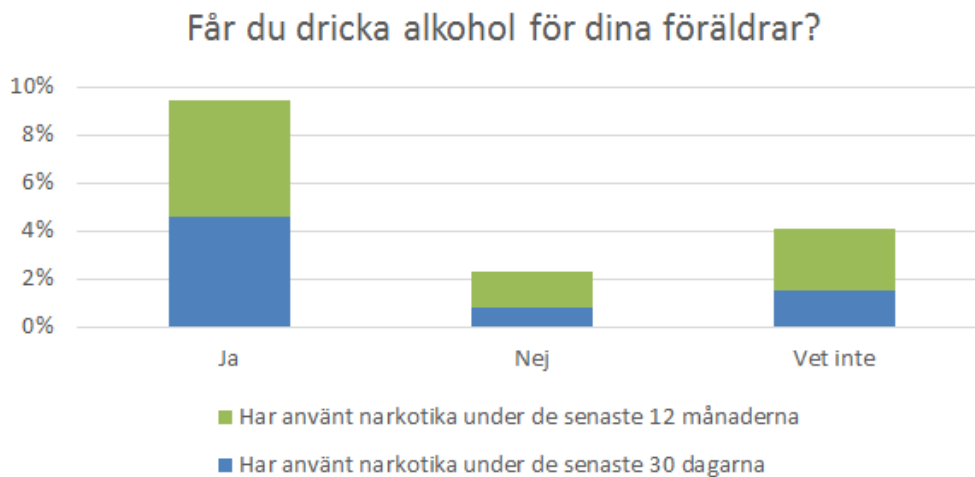
Hälsofrämjande skola som arena för ANDT-förebyggande arbete

En trygg och inkluderande skola är betydelsefull för att förebygga och fånga upp problem i ett tidigt skede och skapa en stabil grund för framtiden. I skolan finns nästan alla barn och ungdomar vilket skapar möjligheter för främjande insatser kopplat till friskfaktorer och skolnärvaro, vilket kan ha inverkan på användandet av ANDT. Det finns en vilja att använda skolan som arena för förebyggande insatser i samverkan med andra nämnder, myndigheter och organisationer. Skolan har också möjlighet att förmedla information till föräldrar utifrån ANDT, vilket ska utvecklas under strategiperioden. Skolan efterfrågar också metodstöd för att kvalitetssäkra ANDT-undervisningen, vilket kommer att ses över. För att skolan ska kunna fungera som en arena för ANDT-förebyggande arbete krävs samverkan och samsyn hur arbetet ska utvecklas. Det stöd som skolan kan ta del av ska tydliggöras för att underlätta i arbetet.

Det finns flera goda exempel på ANDT-förebyggande insatser inom kommunernas skolor. Ett exempel är Möckelngymnasiet i Karlskoga som kommer ha ANDT som återkommande tema under ett helt läsår. Arbetet bygger på god samverkan för att skolan ska kunna genomföra insatsen. I arbetet inkluderas elever, skolpersonal, rektorer och föräldrar.

Föräldrars nej är viktigt

En av de mest effektivaste förebyggande insatserna kring ANDT är föräldrars tydliga gränssättning. Ett tydligt ställningstagande att ungdomen inte får dricka alkohol skjuter upp debuten av alkohol och minskar risken för riskkonsumtion. Det finns även samband med användandet av narkotika och om ungdomen får dricka alkohol för dina föräldrar, se figur 5.

Figur 5. Sambandet mellan föräldrars ställningstagande till alkohol kopplat till användning av narkotika

För att stärka föräldrar kommer föräldraskapsstöd med fokus på barn och ungas exponering och ställningstagande kring ANDT att prioriteras på flera olika sätt och via olika arenor.

Främjande och förebyggande insatser som har synergieffekter på ANDT

Det finns många främjande och förebyggande insatser som har en positiv inverkan på det förebyggande ANDT-arbetet. Några insatser som är prioriterade presenteras nedan.

- Ett föreningsliv för alla som aktivt arbetar mot ANDT
- Ett ungdomens hus som en främjande och förebyggande arena
- Främjande och förebyggande fritidsgårdar med fokus på hälsa och tidig upptäckt
- Degerforsmodellen – kraften att verka tillsammans för barnets och familjens bästa
- Utvecklingsarbete med fokus på psykisk hälsa
 - Nära stöd för barn och unga utifrån första linjens psykiatri
 - Utbilda nyckelpersoner i första hjälpen psykisk hälsa
 - Suicidprevention

Förverkligande av rökfria skolgårdar

Kommunerna ska enligt lag bedriva effektiv tillsyn så att rökförbudet på skolgårdar följs. I detta arbete ska kommunerna ges stöd och vägledning av Länsstyrelsen i samverkan med andra aktörer. Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet över kommunernas tillsyn enligt alkohol- och tobakslagen. Den som i egenskap av ägare eller på annan grund disponerar området svarar för att skolgården är rökfri. Kommunens ANDT-samordnare finns som stöd i arbetet. Tobakspreventiva enheten vid Region Örebro län har tagit fram ett stödmaterial som stöd i arbetet. Förverkligandet av rökfria skolgårdar i Karlskoga och Degerfors är en del i kommunernas arbete med Tobacco Endgame – Ett rökfritt Karlskoga och Degerfors 2025.

Rökning förbjuden på skolgården

2 § tobakslagen

Arbete mot lagning av alkohol

En fortsatt viktig insats för att skjuta upp alkoholdebuten är att motverka lagning till ungdomar. Arbetet bör fokusera på att synliggöra för föräldrar, andra vuxna och unga vuxna att de kan påverka konsumtionsmönster och senarelägga alkoholdebuten. Systembolaget är en naturlig samverkanspart i kommunernas arbete mot lagning av alkohol.

Drogfria arrangemang

Arbetet med drogfria arrangemang och konceptet Blås grönt fortsätter. I Karlskoga och Degerfors finns det en tradition att arrangera drogfria skolavslutningar. Det koncept som finns idag startade 2012 och arrangeras i Karlskoga i samband med grundskolans skolavslutning. Degerfors ungdomar har möjlighet att åka buss till och från arrangemanget. Fokus på drogfri skolavslutning är att fira in sommaren med glädje, kärlek och respekt. Arrangemanget är gratis och mat ingår. Konceptet Blås grönt gäller. Som stöd i arbetet finns dokumentet

Strategi för att skapa trygga och säkra arrangemang som ska användas i arbetet med alla drogfria arrangemang.

Stärka det narkotikaförebyggande arbetet

Av narkotikapreparaten är cannabis vanligast förekommande i Karlskoga och Degerfors. Kunskapsstöd ska utvecklas och spridas till olika professioner som möter ungdomar och föräldrar. Det är särskilt viktigt att arbeta med ungdomars attityder till cannabis. För att implementera förebyggande insatser riktade till barn och unga behövs en kunskapsökning och verktyg kopplat till ANDT bland de som direkt och indirekt arbetar med målgruppen. Medborgarna ska få samma bemötande och information oavsett vem hen kommer i kontakt med inom kommunen som organisation. Nyckelpersoner ska utbildas för att tillsammans med sina verksamheter arbeta för att minska ungdomars användning av ANDT med extra fokus på cannabis. Den tvärsektoriella arbetsgruppen Västra länsdelen mot droger är viktig i det narkotikaförebyggande arbetet.

Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.

Mål 3

Systematiskt arbete vid utskrivning av beroendeframkallande läkemedel

Det finns behov av att systematisera arbetet kring utskrivningar av beroendeframkallande läkemedel då beroendeproblematik och missbruk ökar. Vårdcentralerna i länsdelen har påbörjat arbetet genom att implementera en gemensam rutin kring utskrivningar av läkemedel. Utvecklingen på området fortsätter under strategiperioden.

Tobacco Endgame – Ett rökfritt Karlskoga och Degerfors 2025

I maj 2016 beslutade Karlskoga och Degerfors att ställa sig bakom initiativet *Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025*. Initiativet drivs av Tobaksfakta – oberoende tankesmedja och dess medlemsorganisationer där fokus ligger i första hand på cigarettrökningen. *Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025* innebär att regeringen inom mandatperioden 2014-2018 fattar ett principbeslut om ett måldatum (förslag år 2025) då rökning ska ha minskat till mindre än fem procent i den vuxna befolkningen – och en (inofficiell) nollvision för unga realiserats. Att ställa sig bakom initiativet innebär en förståelse av bakgrund och behov av ett perspektivskifte för att skärpa tobaksförebyggandet samt att stödjer principbeslutet gäller ett måldatum (2025) och en opinionsbildning för ett nationellt politiskt beslut. Karlskoga och Degerfors ska fortsätta arbeta aktivt för att minska rökningen i befolkningen. Huvudfokus är att minderåriga inte ska börjar röka.

**9 av 10 som röker
började innan de
fyllde 18 år.**

Tidig upptäckt

Tidig upptäckt av riskbeteenden och tidig konsumtion av ANDT kan ske på olika sätt till exempel via sociala kartläggningar. Samverkan för att tidigt upptäcka personer som har behov av stöd ska prioriteras. Hälso- och sjukvården har ansvar för tidig upptäckt för att kunna erbjuda stöd. Skolan har ett ansvar att uppmärksamma barns och ungdomars behov där elevhälsan är en viktig resurs. Det finns behov av att se över vilket stöd det finns till elever som har stängts av från skolan på grund av narkotikabruk. Möjligheten till förstärkt skyddsnät i samband med detta bör ses över. Även andra verksamheter ska uppmärksamma och förmedla stöd, som socialtjänst, polis, föreningsliv, kommunen som arbetsgivare och andra aktörer. Det finns också ett behov av att se över och eventuellt uppdatera kommunernas medarbetarpolicys gällande alkohol, narkotika, dopning och tobak.

Alkohol- och drogguiden – www.karlskoga.se/alkoholdrogguiden

Alkohol- och drogguiden finns till för alla i Karlskoga och Degerfors som efterfrågar råd och stöd eller information om alkohol, narkotika, dopning och tobak. Guiden ska kontinuerligt uppdateras och marknadsföras för att öka tillgängligheten av information samt råd och stöd till medborgarna.

Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.

Mål 4

Barn- och familjeperspektiv som en naturlig del i vård och stöd

Missbruks- och beroendevården ska ge personer med riskbruk, missbruk eller beroende en modern vård som är präglad av hög kvalitet och professionalitet. Den som söker hjälp ska få insatser utifrån bästa tillgängliga kunskap som sammanvägs med brukarens erfarenheter och önskemål. En väl fungerande vård och ett bra stödsystem gagnar inte bara den enskilde individen utan även närstående och barn liksom samhället i stort. Det är viktigt att det finns ett familje- och barnperspektiv i vården och det stöd som erbjuds. Något som kommer utvecklas är ökad samverkan mellan Rymden och Tellus.

Samordnad och systematisk samverkan för effektivt och tillgängligt stöd

I Karlskoga och Degerfors finns flera välfungerande insatser och stödverksamheter med god kompetens. Det finns ett behov av att göra stöd, vård och behandling mer tillgängligt för de som har behovet. Det finns också ett behov av att förbättra samverkan för ökat sammanhållet stöd, vård och behandling av god kvalitet. Fokus kommer ligga på att skapa snabba och naturliga kontaktvägar för att kunna delge varandra kunskap och information. Aktörer som behöver vara med i samverkan är socialtjänst, psykiatri, primärvård, skola och polis. Samverkan ska vara systematisk och hållbar. Arbetet med en välfungerande vård- och stödkedja i intox-arbetet är ett exempel på utvecklingsområde.

Insatser för att motverka trafikrelaterade skador och dödsfall

Den SMADIT-samverkan (samverkan mot alkohol och droger i trafiken) som pågår i länsdelen fortsätter och utvecklas. SMADIT handlar om att erbjuda vård i nära anslutning till polisingripandet i samband med rattfylla eller narkotika rattfylla.

Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.

Mål 5

Uppmärksamma och erbjuda ändamålsenligt stöd till anhöriga

Det finns anhöriga i alla åldrar. Ett väl fungerande anhörigstöd kan öka individens välbefinnande samtidigt som det minskar risken för eget bruk. Det är av stor vikt att uppmärksamma och erbjuda stöd till anhöriga. Det krävs systematiska, hållbara och långsiktiga arbetssätt för att fånga upp målgruppen.

Exempel på stödverksamhet till anhöriga vuxna är anhörigprogrammet Universum som erbjuds i Karlskoga. Exempel på stödverksamhet till anhöriga barn är Rymden i Karlskoga. Arbetet med barn som anhöriga i Karlskoga och Degerfors ska utvecklas för barnets bästa oavsett vilken typ av problematik som finns i familjen. I arbetet är samverkan en förutsättning för att lyckas.

Intox-arbetet – samverkan för att minska narkotikarelaterade dödsfall och skador bland de som kommer till akutmottagningen med förgiftning

Sedan 2013 har ett utvecklingsarbete kring förgiftningar av beroendeframkallande medel bedrivits i Karlskoga och Degerfors. Arbetssättets huvudkomponenter fokuserar på en välfungerande vård- och stödkedja, kompetensutveckling, samverkan och informationsutbyte mellan verksamheter samt registrering, analys och uppföljning av statistik. Under 2018 tilldelas arbetet utvecklingsmedel från Folkhälsomyndigheten i syfte att arbeta fram ett konkret och tydligt arbetssätt samt för att ansöka om utvecklingsmedel för projekt under perioden 2019-2021.

Teoretiska utgångspunkter

Grunden i det lokala ANDT-arbetet kommer under strategiperioden utgå från två teoretiska utgångspunkter. Dessa har valts då de utgår från ett processinriktat förhållningssätt, vilket ligger i linje med de utvalda prioriteringarna. Nedan följer en presentation av de teoretiska utgångspunkterna.

Community readiness model

Arbetet med alkohol, narkotika, dopning och tobak varierar mellan enheter och verksamheter i länsdelen. Så också förändringsbenägenheten för att utveckla arbetet. I mötet med olika grupper kommer community readiness model [CRM] vara ett stöd i processarbetet. Grunden i ANDT-arbetet ska utgå från verksamheters positionering i förändringsprocessen och därifrån undersöka vilka behov som finns för att utveckla arbetet. I figur 6 presenteras CRM, som beskriver i nio steg var i förändringstrappan en verksamhet befinner sig när det gäller ett specifikt ämnesområde³.

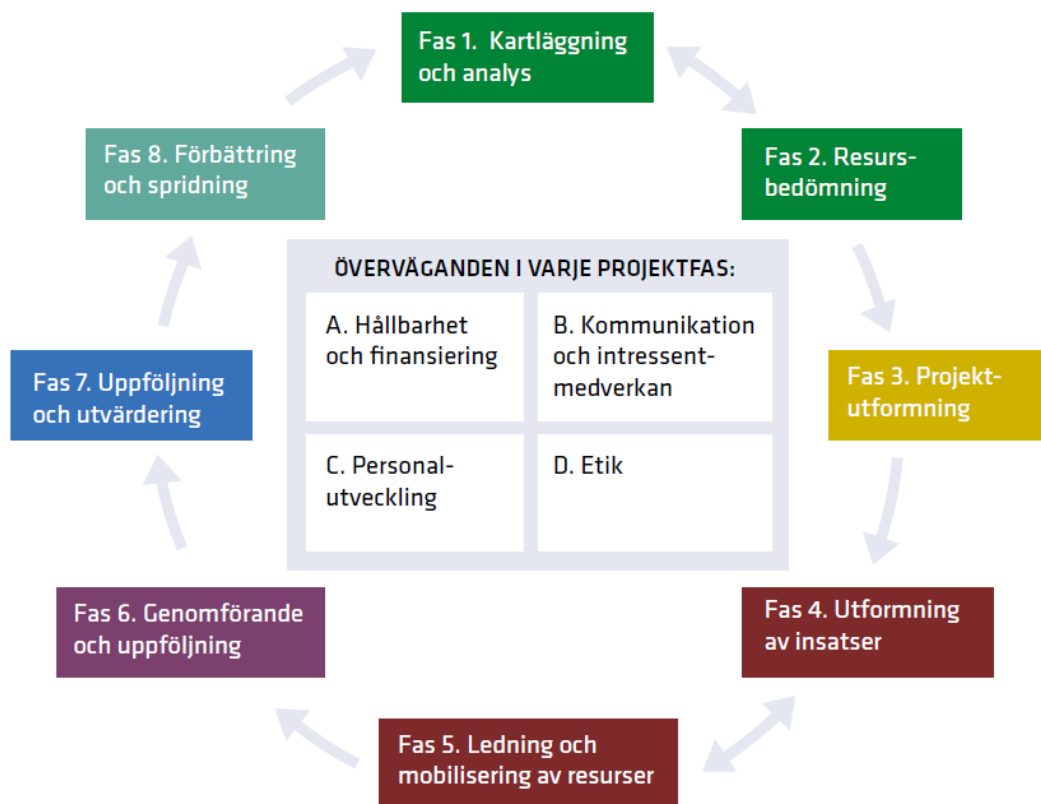

Figur 6. *Community Readiness Model, CRM, en niogradig skala för bedömning av förändringsbenägenhet*

³ Folkhälsomyndigheten. (2014). *Föräldrar spelar roll. Vägledning i lokalt och regionalt föräldrastödsarbete*.

European Drug Prevention Quality Standards

Den processinriktade metoden European Drug Prevention Quality Standards [EDPQS] ska användas som en grundläggande struktur i ANDT-arbetet. *EDPQS* är en europeisk manual för drogförebyggande arbete och är organiserad kronologiskt i en projektcykel med åtta projektfaser, vilket presenteras i figur 7. Metoden har tagits fram utifrån behov av att systematisera och höja kvaliteten i det drogförebyggande arbetet i Europa⁴. Metoden kommer att utgöra ett kvalitetsstöd under strategiperioden.

Figur 7. *EDPQS* projektcykel

Ökat fokus på jämlikhet, jämställdhet och barnperspektiv

Det finns skillnader i bruk, riskbruk, missbruk och skador till följd av ANDT beroende på kön, ålder, etnisk bakgrund, socioekonomisk tillhörighet och boendeort. Jämställdhet handlar om lika villkor för kvinnor och män, vilka ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Utifrån ett jämlik- och jämställdhetsperspektiv är det viktigt att beakta kvinnor respektive mäns specifika förutsättningar och behov. En analys ska göras för att få bättre

⁴ Folkhälsomyndigheten. (2015). *Snabbguide för drogförebyggande arbete*.

kunskap om vad ett ökat fokus på jämlikhet och jämställdhet innebär för Karlskoga och Degerfors.

Sverige har ratificerat barnkonventionen som lyfter att barn har rätt till bästa möjliga hälsa. ANDT-arbetet utgår från att barn och unga ska skyddas mot eget och andras skadliga effekter orsakade av ANDT. Barn och ungas behov ska synliggöras och insatser ska grundas på kunskap om barns levnadsvillkor. Utvecklingen av ett barnperspektiv och barnrättsperspektiv i ANDT-arbetet ska ske under strategiperioden.

Uppföljning och utvärdering av ANDT-strategin

Det ANDT-förebyggande arbetet i kommunerna ska baseras på kunskap. Det finns ett utvecklingsbehov av att systematiskt följa upp och utvärdera det lokala arbetet. Arbetet kommer kontinuerligt följas upp i det lokala brottsförebyggande rådet samt i befintliga arbetsgrupper. Folkhälsönämnden med förvaltning är ansvarig för uppföljning och utvärdering. En återrapportering ska ske till folkhälsönämnden i december 2020. Slutgiltig uppföljning och utvärdering av ANDT-strategin påbörjas under 2021 och ska vara klart under 2023.
